ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ
ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ DE MORELLIS

Ὁ κῶδιξ Supplement grec 821 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων εἶνε πρόσταγμα ἐπὶ περγαμηνῆς μεγάλου σχήματος τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου Παλαιολόγου, ἐκδεδομένον κατ' Αὔγουστον τοῦ 1439 ὑπὲρ τοῦ Φλωρεντίνου Ἰακώβου Ἰωάννου Παύλου Τεμορέλης ἢ Ντεμορέλης (De Morellis), γεγραμμένον δ' ἑλληνιστὶ μετὰ μεταφράσεως λατινικῆς. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἔχει ὧδε·

† Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος καὶ ἀεὶ αὔγουστος καὶ πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οὖσι καὶ λόγῳ χρωμένοις, τὸ τοὺς ὁμογενεῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων εὐεργετεῖν, οἰκεῖον | δήπουθεν ὁμοῦ καὶ προσῆκον· τὴν τῶν ἁπάντων ἐντεῦθεν ἐπισπωμένοις ἀγάπην, δωρουμένοις τὲ καὶ λαμβάνουσιν ἐν τῷ μέρει· τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ, τό τε περὶ τὸ θεῖον σώζοιτ' ἂν εὐσεβὲς, καὶ τὸ πρὸς τοὺς | ὁμοφύλους κοινωνικὸν καὶ φιλάνθρωπον· μάλιστα δὲ καὶ κυριώτατα τὸ τοιοῦτον βασιλεῦσιν ἀνήκει χρῆμα βασιλείας ὂν ἰδιαίτατον· οὐδὲν γὰρ τῶν ὅλων τοσοῦτον τὸν βασιλέα κοσμεῖ, ὅσον τὸ πρὸς πάντας εὐ-|μενὲς καὶ φιλόδωρον· οὐ μόνον γὰρ διὰ τούτων θεὸν κατὰ τὸ δυνατὸν μιμούμενος φαίνεται πᾶσι προσηνῶς ὑπανοίγων τὰ ὦτα καὶ δαψιλῶς ἐπαρκῶν ταῖς τῶν δεομένων αἰτήσεσι, καὶ τῇ παρ' αὐτοῦ βασιλείῳ | λαμπηδῶνι τοὺς εὐεργετουμένους καταφαιδρύνων· ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἄλλων εὔνοιαν ἑαυτῷ εἰςποιεῖται καὶ σώζει τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ καὶ χορηγηθὲν ἐκ θεοῦ σχῆμα τῆς βασιλείας· προκεῖσθαι γὰρ ἀνάγκη | τοὺς βασιλέας κοινὸν ἀγαθὸν· οἱόν τινα μίαν ἁπάντων ἀνθρώπων ψυχὴν· μᾶλλον δ' εἰπεῖν καθάπέρ τινας ἐπιτρόπους καὶ κηδεμῶνας τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει· θεοῦ καὶ τῆς ἀοράτου καὶ ὑψηλῆς ἐκείνου προνοίας, ὑπηρέ|τας καὶ μάρτυρας· τῆς δὲ τοιαύτης γνώμης αὐτῶν καὶ τοῦ βούλεσθαι σώζειν τόδε τὸ σχῆμα ἀκέραιον, οὐκ ἂν ἔχοι ἐναργέστερον ἐκφῆναι σημεῖον τοῦ μὴ μόνον κατανεύειν ἑτοίμως τοῖς αἰτοῦσι τὰ δίκαια,| ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν μηδένων αἰτούντων προθύμους εἶναι περὶ τὰς εὐ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σχήμονας δωρεὰς· ἑκάστου τιμῶντας τὴν ἀρετὴν καὶ δωρεαῖς προβιβάζοντος εὐπρεπέσιν· ὅσῳ γὰρ διὰ τῶν χορηγουμένων ὑπ' αὐτῶν δωρεῶν | τοῖς ἄλλοις συγκαταβαίνοντες ὁμιλοῦσι, τοσούτῳ μᾶλλον τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα μεγαλύνουσι, πηγὴν καὶ κοινὸν πρυτανεῖον ἐνδεικνύντες αὐτὴν καὶ πάσης ἐπιγείου ἀρχῆς ἀκρώρειαν. | Διὰ δὴ ταῦτα ἀποβλέψασα ἡ βασιλεία μου πρὸς τὸν εὐγενῆ καὶ φρονήσει κεκοσμημένον ἄνδρα Ἰάκωβον Ἰωάννου Παύλου Τεμορέλης· πολίτην μὲν ὄντα τῆς μεγαλοπρεποῦς πόλεως Φλωρεντίας· | πρῶτον δὲ τῶν τεχνῶν κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει τυγχάνοντα· καὶ γνοῦσα τὴν τούτου περὶ τὰ καλὰ σπουδὴν τό τε τοῦ ἤθους ἀκέραιον καὶ ἀστεῖον καὶ τοῦ βίου τὸ ἀνεπίληπτον, πρὸς δὲ καὶ τὸ τοῦ | φρονήματος σταθηρὸν καὶ τὸ τοῦ τρόπου ἐπιεικὲς καὶ φιλάληθες, ἀποδεξαμένη τὲ ὅ τι μάλιστα τοῦτον καὶ βουλομένη διατρανῶσαι τὴν περὶ αὐτὸν ἡμετέραν διάθεσιν καὶ ταύτην ὅσον οἷόν τε τοῖς | ἄλλοις ποιῆσαι κατάδηλον, ἤδη ἡ βασιλεία μου προςλαμβάνει αὐτὸν καὶ τῷ χορῷ τῶν οἰκείων αὐτῇ συναριθμεῖ καὶ ἐγκαταλέγει· τιμῶσα τὲ αὐτὸν καὶ ἐξαίρουσα, δωρεῖται χορηγεῖ καὶ ἐπιβραβεύει ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἅτε δὴ οἰκεῖος τῇ βασιλείᾳ μου, διηνεκῶς ἔχῃ ἄδειαν χρῆσθαι τῷ συνήθει σημείῳ τῆς βασιλείας μου μετὰ τῆς ὀφειλομένης καὶ προςηκούσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐν τοῖς φλα|μούλοις αὐτοῦ οἷς ἂν χρήσαιτο ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιμαῖς τε καὶ λειτουργίαις αἷς ἡ πόλις καὶ κοινότης τῆς μεγαλοπρεποῦς Φλωρεντίας τοὺς ἰδίους πολίτας δωρεῖσθαι εἴωθεν. Ἔτι ἡ βασιλεία μου | τῇ παρ' ἑαυτῇ ἐξουσίᾳ τὸν εἰρημένον εὐγενῆ ἄνδρα Ἰάκωβον τιμῶσα ὁμοῦ καὶ ἐξαίρουσα, ποιεῖ προχειρίζεται καὶ καθιστᾷ κόμητα παλατῖνον· ἐγχειρίζουσα καὶ ἐπιχορηγοῦσα αὐτῷ πλήρη ἄδειαν καὶ | ἐντελῆ ἐξουσίαν τοῦ ποιεῖν προχειρίζεσθαι καὶ συνιστᾶν νοταρίους εἴτ' οὖν ταβουλλαρίους ἱκανοὺς ὄντας ἐπὶ τούτῳ καὶ εἰδότας γράμματα· οὓς ὁμοῦ τε πάντας καὶ ἰδίᾳ ἕκαστον αὐτῶν, προςδέξεται καὶ | προβιβάσει τῇ εἰρημένῃ τῆς νοταρικῆς εἴτ' οὖν ταβουλλαρικῆς λειτουργίᾳ κατακοσμήσας· ἐξητακὼς πρότερον τὸν βίον αὐτῶν καὶ τὸ ἐπιτήδευμα ἀκριβῶς· καὶ κρίνας ἱκανοὺς τῶν τοιούτων ὑποδοχεῖς | τε καὶ λειτουργούς· ἀφ' ὧν καὶ λήψεται ὅρκον σωματικὸν καὶ ὑπόσχεσιν, ὥστε πανταχοῦ πιστοὺς εἶναι τῇ βασιλείᾳ· καὶ τὴν εἰρημένην τῆς νοταρικῆς εἴτ' οὖν ταβουλλαρικῆς λειτουργίαν ἐν πᾶσι τοῖς συμ|βολαίοις καὶ συναλλάγμασι τοῖς ὑπ' αὐτῶν

Ε.Υ.Δ. ... ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

γενησομένοις, πιστῶς ἐνεργεῖν καὶ ὀρθῶς· καὶ ἄνευ δόλου σκευωρίας ἢ ἀπάτης μετιέναι· καθαρῶς τε καὶ εἰλικρινῶς διοικεῖν· τούτοις ὁ εἰρημένος Ἰάκωβος | ἐνθήσει καὶ ἐγχειρίσει πληρεστάτην ἄδειαν καὶ ἐντελῆ ἐξουσίαν τοῦ ποιεῖν γράμματα· συμβόλαια συντιθέναι παντοῖα καὶ συγγραφάς· συναλλάγματά τε καὶ διαθήκας· ἁπλῶς καὶ πάντα τὰ | τῇ προρρηθείσῃ ὑπηρεσίᾳ κατὰ νόμους ἀνήκοντα καὶ κατὰ τὰ τῶν πόλεων ἔθιμα ἐν αἷς συναναστραφήσονται, ποιεῖν· ὑπαγορεύειν· γράφειν· πληροῦν· συντιθέναι τὲ καὶ ἐκτιθέναι καὶ βασιλικῇ | διαβεβαιοῦν καὶ ἐμπεδοῦν ἐξουσίᾳ. Ἔτι ἡ βασιλεία μου δωρεῖται τῷ προειρημένῳ Ἰακώβῳ χορηγεῖ καὶ ἐπιβραβεύει ἵνα τῇ αὐτῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ, ἔχῃ ἄδειαν τοὺς νόθους καὶ ἐξ ἀθεμίτου προελ-|θόντας μίξεως, κοινῇ καὶ διῃρημένως ζώντων ἢ καὶ θανόντων τῶν γονέων αὐτῶν, νομίμους καὶ γνησίους ποιεῖν· καὶ ἐπὶ πάντα τὰ τῶν γνησίων καὶ νομίμων δίκαια καὶ προνόμια, ἀποκαθιστᾶν καὶ | ἐπανάγειν· πᾶσαν αὐτοῖς ἀπαλείφων τὴν ἀπὸ γεννήσεως κηλῖδα· καὶ ἐπανάγων αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ τῆς διαδοχῆς δίκαια καὶ τὰ ἐξ ἀδιαθέτου· εἴς τε πάσας τὰς τιμὰς καὶ ἀξίας οἷς δύναιντ' ἂν | χρῆσθαι καὶ ἀπολαύοιεν οἱ γνήσιοι καὶ ἀπὸ νομίμων προελθόντες γάμων καὶ θεμιτῶν· ὑπεξαίρομεν δὲ ἐν τούτοις καὶ νοεῖσθαι οὐ θέλομεν· τὰ τῶν αὐθεντῶν νόθα τὰ μὴ νομίμως καὶ γνησίως ἐξ αὐτῶν | προελθόντα· ὡςαύτως καὶ τὰ νόθα τῶν μπαρόνων καὶ κομητῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν ἀνδρῶν. Ἔτι διορίζεται ἡ βασιλεία μου ἵνα ὅσους ἂν καὶ οἵους ὡς προείρηται νόθους ὄντας καὶ ἀθεμίτως προαχθέν-|τας ἐπὶ τὸν βίον τῇ διὰ τῶν παρόντων χορηγηθείσῃ ἐξουσίᾳ ὁ προρρηθεὶς Ἰάκωβος νομίμους καὶ γνησίους καταστήσῃ καὶ τάξῃ, οὕτω νοῶνται καὶ ὦσι νόμιμοί τε καὶ γνήσιοι καὶ τῆς τοιαύτης ἀπολαύωσι γνησιότητος, | ὥστε μηδένα τρόπον ἀπὸ τούτων ἐγγίγνεσθαι πρόκριμα τοῖς τῶν γνησίων καὶ κυρίως νομίμων δικαίοις· μήτε παραβλάπτεσθαι τὰς τούτων ἐλευθερίας ἔν τε κληρονομίαις καὶ διαδοχαῖς καὶ ἐν ἅπασι | ταῖς ἀπὸ τῶν κληρονομιῶν καὶ διαδοχῶν κατὰ τὸ ἐπιβάλλον διανομαῖς. Καὶ εἰς τὴν περὶ τούτων δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο πρὸς τὸν εἰρημένον εὐγενῆ ἄνδρα Ἰάκωβον Ἰωάννου Παύλου Ντεμορέλης, | τὸ παρὸν τῆς βασιλείας μου πρόσταγμα, ἀπολυθὲν κατὰ μῆνα Αὔγουστον τῆς νῦν τρεχούσης δευτέρας ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἐννακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ ἑβδόμου ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ | ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΤΖΟΣ
Ε.Υ.Σ της Κ.Τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος· ἐπιτεθείσης καὶ τῆς ἡμετέρας συνήθους καὶ βασιλικῆς βούλλης. † Μηνὶ Αὐγούστου ἰνδικτιῶνος β΄ †

Ὁ μὴν καὶ ἡ ἰνδικτιὼν ἦσαν γεγραμμένα ἐρυθρά. Ἡ δὲ βοῦλλα περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τέλει τοῦδε τοῦ προστάγματος ἦτο ἐπιτεθειμένη χαρτῴα ἐπὶ λαγανίου προςκεκολλημένου τῇ περγαμηνῇ· σῴζονται δὲ μόνον τὰ ἴχνη τῆς ἐπιθέσεως. Ἀριστερόθεν δὲ τῷ θεωμένῳ εἶνε ἀπεικονισμένος ὁ ἐνταῦθα ἐν πανομοιοτύπῳ παρατιθέμενος θυρεὸς, ἐν ᾧ τὰ ἄνω καὶ ὁ δικέφαλος ἀετὸς εἶνε χρυσᾶ, τὸ δ᾽ ἔδαφος πορφυροῦν. Εἶνε δὲ οὗτος πάντως ὁ νέος θυρεὸς τοῦ Ἰακώβου de Morellis μετὰ τὴν εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ ἀνωτέρω προστάγματος τοῦ αὐτοκράτορος χορηγηθεῖσαν ἄδειαν (*διηνεκῶς ἔχῃ ἄδειαν χρῆσθαι τῷ συνήθει σημείῳ τῆς βασιλείας μου μετὰ τῆς ὀφειλομένης καὶ προςηκούσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐν τοῖς φλαμούλοις αὐτοῦ*). Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὑπὸ ἔποψιν παλαιογραφικὴν εἶνε, ὅτι σῴζονται, μάλιστα ἐξ ἀριστερῶν τῷ θεωμένῳ, αἱ ὀπαὶ αἱ ἐμποιηθεῖσαι ὑπὸ τῶν καρκίνων, ἤτοι τοῦ διαβήτου, χάριν τῆς χαρακώσεως τῆς περγαμηνῆς πρὸς ἐγγραφὴν τοῦ προστάγματος.

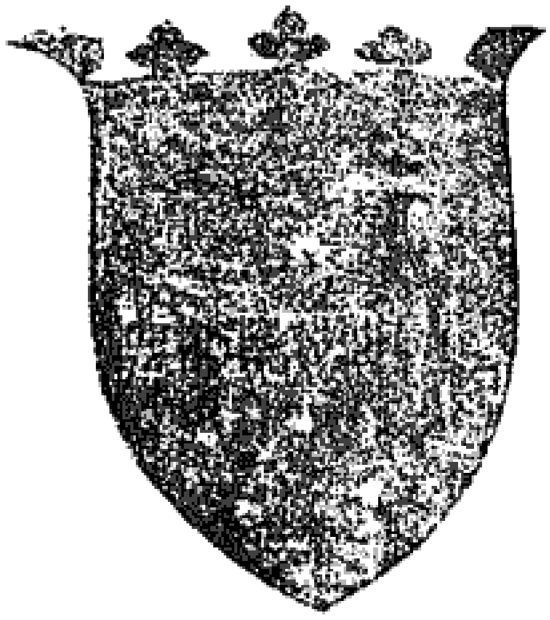

Θυρεὸς τοῦ Ἰακώβου de Morellis

Σύγκειται δὲ τὸ πρόσταγμα ἐκ δύο μερῶν, τοῦ προλόγου καὶ τοῦ κυρίου θέματος. Καὶ ὁ μὲν πρόλογος εἶνε αὐτολεξεὶ ὁ αὐτὸς καὶ ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1439, δι᾽ οὗ ὁ αὐτὸς αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος χορηγεῖ *πρὸς τὴν ἐπιφανῆ τῆς μεγαλοπρεποῦς πόλεως Φλωρεντίας κοινότητα*, ὅπως ὁ ἐν αὐτῇ *ἐπιφανὴς χορὸς τῶν ἐννέα τῆς πρώτης καὶ κορυφαίας παρ᾽ αὐτοῖς τάξεως, τουτέστιν ὁ σημαιοφόρος τῆς δικαιοσύνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ λοιποὶ ὀκτὼ, οἱ πρῶτοι τῶν τεχνῶν, οἱ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἐσόμενοι συνημμένως τε καὶ*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ... ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ... ΤΜΗΜΑ ... ΕΡΕΥΝΩΝ ... ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ. ... Ι.Ι. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ὁμοῦ, παρ' ὅσον ἂν χρόνον ἐν τῇ προρρηθείσῃ διαμείνωσιν ἀρχῇ καὶ ἀξίᾳ καὶ οὐ περαιτέρω ἔχωσιν ἄδειαν πλήρη καὶ ἐξουσίαν ἐντελῆ τοῦ διορίζειν ταβουλλαρίους καὶ τοῦ ἀποκαθιστᾶν εἰς τὰ δίκαια καὶ προνόμια γνησίων τοὺς νόθους καὶ ἐξ ἀθεμίτου προελθόντας μίξεως, καθ' οὓς ὅρους τὸ δικαίωμα τοῦτο χορηγεῖται καὶ εἰς τὸν Ἰάκωβον de Morellis[1]. Παρέχονται δὲ τὰ δικαιώματα ταῦτα εἰς τοὺς ἄρχοντας τοῦ κοινοῦ τῆς Φλωρεντίας ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων, δι' ὧν καὶ ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ τούτῳ προστάγματι. Εἶνε δὲ ἡ χορήγησις τῶν προνομίων τούτων εἰς τοὺς Φλωρεντίνους καρπὸς τῶν φιλίων σχέσεων ἃς προεκάλεσε μεταξὺ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διαμονὴ τοῦ αὐτοκράτορος χάριν τῆς συνόδου ὑπὲρ ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν.

Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, χορηγήσας εἰς τοὺς ἐννέα ἄρχοντας τῆς φλωρεντιακῆς πολιτείας, τὸν *σημαιοφόρον τῆς δικαιοσύνης* (gonfaloniere di giustizia) καὶ τοὺς ὀκτὼ *πρώτους τῶν τεχνῶν* (priori delle arti, ἤτοι τοὺς προέδρους τῶν συντεχνιῶν), τὰ προειρημένα δικαιώματα, ἔπραξε τοῦτο διὰ τοῦ χρυσοβούλλου συλλήβδην καὶ ἀπροσώπως. Εἰς τοῦτο δὲ βεβαίως ἀναφέρονται τὰ τοῦ χρυσοβούλλου *συνημμένως τε καὶ ὁμοῦ*. Ἀντιτίθενται ἄρα ταῦτα εἰς ἰδίαν τινὰ ἑκάστῳ προσωπικῶς τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὰς ἀρχὰς ἐκείνας περιβαλλομένων χορήγησιν καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν προσωπικὴν ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν προνομίων. Οὕτω δ' ἐξηγεῖται ἡ αὐθημερὸν πιθανῶς, *(κατὰ μῆνα Αὔγουστον τῆς νῦν τρεχούσης δευτέρας ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἐννακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ ἑβδόμου ἔτους)* ἔκδοσις τοῦ ταὐτοσήμου πρὸς τὸ χρυσόβουλλον ἰδιωτικοῦ *προστάγματος* τοῦ εἰς ἕνα τῶν ἐν τῷ χρυ-

[1] Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, σωζόμενον ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχείῳ τῆς Φλωρεντίας, ἐξεδόθη ἐν τοῖς τοῦ *Miklosich-Müller* Acta et diplomata. Ἐν Βιέννῃ. 1865 Τόμ. Γ' σ. 195 κ. ἑ. καὶ ἐν τοῖς τοῦ *Giuseppe Müller* Documenti sulle relazioni delle città Toscane coll'Oriente e coi Turchi. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1879 σ. 172 κ. ἑ.

Ε.Υ.Δ της Κ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σοβούλλῳ μνημονευομένων ἀρχόντων, τὸν πρῶτον μιᾶς τῶν τεχνῶν, μὴ ἰδίᾳ ἀναγραφομένης, Ἰάκωβον de Morellis. Ὅμοια δὲ προστάγματα δικαιούμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ἐκδοθέντα χάριν τοῦ τε gonfaloniere della giustizia καὶ τῶν λοιπῶν priori delle arti.

Καί, κατὰ μὲν τἆλλα, τὰ εἰς αὐτὸν παρεχόμενα δικαιώματα, ὄντα ταὐτὰ καὶ τὰ χορηγούμενα διὰ τοῦ χρυσοβούλλου *συνημμένως τε καὶ ὁμοῦ*, πρέπει νὰ νοήσωμεν ἀναφερόμενα εἰς Φλωρεντίνους διατρίβοντας ἐν τῷ βυζαντιακῷ κράτει, ἰδίως δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκεῖ ἡ Φλωρεντία ἤδη μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1405 παρὰ τῶν Βισκόντη τῶν Μεδιολάνων ἐξαγόρασιν τῆς Πίσης εἶχεν ἀρχίσει πειρωμένη νὰ ὑποκαταστήσῃ τοὺς Πισαίους, τυγχάνουσα τῶν δικαιωμάτων ἐκείνων χάριν τῶν Φλωρεντίνων [1].

Ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς τὸν de Morellis προστάγματι εὑρίσκομεν χορηγούμενον καί τι πλέον ἐν οἷς ὁ αὐτοκράτωρ λέγει· *ἡ βασιλεία μου προςλαμβάνει αὐτὸν καὶ τῷ χορῷ τῶν οἰκείων αὐτῇ συναριθμεῖ* κτλ. Ἆρα εἰς τοῦτον μόνον ἢ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν κατεχόντων τὰς ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ μνημονευομένας ἀρχὰς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐχορήγησεν ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος τὸ ἴδιον τοῦτο προνόμιον; Μὴ ἔχοντες δυστυχῶς ἄλλα αὐτοκρατορικὰ προστάγματα ἐπιβεβαιωθέντα εἰς τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας τῆς Φλωρεντίας, δὲν δυνάμεθα νἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο μετ' ἀσφαλείας. Καὶ δὴ ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἀκριβῶς χάριν τῆς προςθήκης ταύτης διέστειλε τὸν Ἰάκωβον de Morellis ὁ αὐτοκράτωρ τῶν ἄλλων συναδέλφων διὰ τοῦ ἰδίου τούτου προστάγματος. Ἀλλὰ τοιαύτη τις εἰκασία δὲν πιστεύω νὰ εἶνε πιθανή. Πολὺ δὲ μᾶλλον νομίζω, ὅτι τὸ ἴδιον τοῦτο προνόμιον ἐχορηγήθη μὲν καὶ εἰς τοὺς λοιπούς, δὲν συμπεριελήφθη δὲ εἰς τὸ καθολικὸν χρυσόβουλλον, ἀλλ' ἀνεγράφετο ἐν τοῖς ἰδίοις χάριν ἑκάστου προστάγμασι διὰ τὸν λόγον, ὅτι τὰ μὲν εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς Φλωρεντίας δι' αὐτοῦ παρεχόμενα προνόμια ἦσαν

[1] Πρβλ. *Giuseppe Müller* ἔνθ' ἀν. σ. 482.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ... ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

πολιτειακὰ καὶ ἀνεφέροντο μᾶλλον εἰς τὰς δημοσίας ἀρχὰς ἃς περιεβάλλοντο, καθ' ὅσον ἐξ αὐτῶν ἐδημιουργοῦντο δίκαια ἀπονεμόμενα εἰς τρίτους, τὸ δὲ πρόσθετον τοῦτο προνόμιον ἦτο προσωπικὴ κατ' ἄτομον τιμὴ εἰς ἕκαστον ἰδίᾳ χορηγουμένη. Ὡς τοιαύτη δὲ ἠδύνατο νἀναφέρηται καὶ εἰς μόνον τὸν de Morellis διὰ λόγους ἰδίας τινὸς εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτόν. Ἀλλὰ δὲν νομίζω, ὅτι ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἤθελε προβῆ εἰς τοιαύτην τινὰ ἥκιστα πολιτικὴν διαστολὴν ἑνὸς ἢ τινῶν μόνον τῶν κατεχόντων τὰς ὑψίστας ἀρχὰς τῆς φλωρεντιακῆς πολιτείας· θεωρῶ δὲ πολὺ πιθανώτερον, ὅτι τὸ αὐτὸ προσωπικὸν προνόμιον ἐχορηγήθη καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνωτάτων ἀρχόντων τῆς Φλωρεντίας ἐν ἔτει 1439, καὶ μόνον δὲν περιεσώθησαν τὰ οἰκεῖα προστάγματα τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ αὐτοκρατορικὸν πρόσταγμα εἶνε διδακτικώτατον ἐν ταύτῃ τῇ προσθήκῃ. Καὶ δὴ εὑρίσκομεν πολλάκις παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις τὴν προσωνυμίαν *οἰκεῖος τοῦ βασιλέως (τῆς βασιλείας μου)*[1]. Ἀλλ' ὅσον γινώσκω δὲν ἐμελετήθη μέχρι τοῦδε ἀκριβέστερον ἡ σημασία τῆς ἐκφράσεως ταύτης, οὐδ' ἐξητάσθη ὁποία ἡ πρὸς τὴν βασιλείαν σχέσις τῶν καλουμένων *οἰκείων*[2]. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ πρόσταγμα δὲν σαφηνίζει μὲν τίνες αἱ πρὸς τὴν βασιλείαν ἀναλαμβανόμεναι ὑποχρεώσεις τοῦ εἰς τοὺς οἰκείους τασσομένου· ἀλλὰ μανθάνομεν οὐχ ἧττον ἐξ αὐτοῦ ἓν τῶν δικαιωμάτων τοῦ τιμηθέντος ὡς οἰκείου, τὴν εἰς αὐτὸν παρεχομένην ἄδειαν τοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ θυρεῷ ποιεῖσθαι χρῆσιν τοῦ βασιλικοῦ διασήμου. Θεωρητέον δὲ τοῦτο ἀντίστοιχον περίπου τῆς παρ' ἡμῖν παρασημοφορίας.

[1] Ἴδε ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Α' σ. 430 καὶ *οἰκεῖον τῷ αὐθέντῃ μου καὶ δεσπότῃ*.

[2] Ὁ *Zachariä von Lingenthal* (Geschichte des Griechisch-römischen Rechts. Ἔκδ. 6'. Ἐν Βερολίνῳ 1877 σ. 261 σημ. 931) ἁπλῶς σημειόνει, ὅτι ἐν τοῖς Acta et Diplomata ἀπαντῶσιν *οἰκεῖοι τοῦ βασιλέως* ἄνευ οἱασδήποτε ἄλλης παρατηρήσεως.

Ε.Υ.Δ της ΚΕ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006